

05/2017

ELÄKETURVAKESKUKSEN TUTKIMUKSIA

TIIVISTELMÄ

Sanna Tenhunen

Eläkeikä nousee mutta joustot säilyvät

Kyselytutkimus vuoden 2017 eläkeuudistuksesta ja työssäjatkamisaikeista

Vuonna 2017 voimaan tulleen eläkeuudistuksen myötä eläkeikä nousee portaittain 63 vuodesta 65 vuoteen. Joustavuus eläkeiässä kuitenkin säilyy, sillä eläkkeelle siirtymistä voi lykätä yli oman eläkeikänsä. Eläkettä on myös mahdollista saada ennen eläkeiän täyttämistä osittaisen vanhuuseläkkeen muodossa. Osittainen vanhuuseläke ei aseta vaatimuksia tai rajoituksia eläkkeen ohella työskentelylle. Sekä kokoaikaisen että osittaisen vanhuuseläkkeen ohella voi halutessaan työskennellä.

Tutkimuksessa selvitetään kyselyn avulla eläkeikää lähestyvien, 54–62-vuotiaiden suomalaisten aikeita eläkkeelle siirtymiseen, osittaisen vanhuuseläkkeen käyttöön sekä eläkkeen ohella työskentelyyn liittyen. Kyselyyn vastasi 2 179 henkilöä. Tutkimus tehtiin noin puoli vuotta ennen uudistuksen voimaantuloa. Kyselylomakkeen yhteydessä oli tietoa uudistuksen yksityiskohdista, jotta vastaajilla olisi mahdollisimman hyvin tietoa tulossa olevasta uudistuksesta.

Suurin osa arvioi siirtyvänsä eläkkeelle omassa eläkeiässään

Nuoremmat vastaajat arvioivat siirtyvänsä eläkkeelle myöhemmin kuin vanhemmat vastaajat. Tässä mielessä tieto nousevista eläkeiästä näyttäisi heijastuneen myös arvioihin eläkkeelle siirtymisen ajankohdasta. Vanhemmissa ikäluokissa arvio eläkkeellesiirtymisestä ylitti yleisen eläkeiän, kun taas nuoremmissa ikäluokissa keskimääräiset arviot jäivät vanhuuseläkkeen alaikärajan alapuolelle.

Koska jokaisella ikäluokalla on uudistuksen jälkeen oma eläkeikä, kiinnostavaa eläkkeelle siirtymisen ajankohdassa on erityisesti se, ajoittuuko eläkkeelle siirtyminen täsmälleen omaan eläkeikään, aloitetaanko eläke varhennettuna ennen omaa eläkeikää vai lykkääkö henkilö eläkkeelle siirtymistä oman eläkeiän yli. Tutkimuksessa vertailtiin vastaajien arvioita kokoaikaiselle vanhuuseläkkeelle siirtymisen ajankohdasta heidän omaan eläkeikänsä. Vertailussa huomioitiin myös yleisestä eläkeiästä poikkeavat eläkeiät (julkisen sektorin henkilökohtainen tai ammatillinen eläkeikä sekä työnantajan järjestämän tai yrittäjän lisä-eläketurvan eläkeikä), joita oli noin kolmanneksella vastaajista.

Suurin osa vastaajista, yli puolet, arvioi siirtyvänsä eläkkeelle täsmälleen omassa eläkeiässään. Kuitenkin myös eläkkeelle siirtymisen joustoihin oli kiinnostusta. Noin joka kuudes arvioi siirtyvänsä eläkkeelle ennen omaa eläkeikänsä ja reilu neljännes oman eläkeikänsä jälkeen.

Keskimääräistä useammin varhentamista harkitsivat 35–39 vuoden työuran tehneet, hyväksi eläkeaikaisen toimeentulonsa arvioivat sekä ne, jotka epäilivät, etteivät terveyssyistä jaksaisi työskennellä eläkeikään saakka. Lykkäämistä puolestaan harkitsivat keskimääräistä useammin vanhemmat vastaajat, ylemmät ja alemmat toimihenkilöt, eläkeaikaisen toimeentulonsa huonoksi tai melko huonoksi arvioivat, terveytensä puolesta työssä jaksamiseensa luottavat sekä ne, joilla ei ollut puolisoa. Yrittäjät ja maatalousyrittäjät sekä julkisen sektorin työntekijät erottuivat ryhmänä, jotka harkitsivat useammin sekä varhentamista että lykkäämistä. Toisin sanoen tämän ryhmän vastaajat arvioivat harvemmin jäävänsä eläkkeelle täsmälleen omassa eläkeiässään.

Osittaisen vanhuuseläkkeen arvio ottavansa seitsemän prosenttia vastaajista

Eläkeuudistuksessa tuli voimaan uusi eläkemuoto, osittainen vanhuuseläke. Siinä eläkkeestä voi ottaa neljänneksen tai puolet ennen vanhuuseläkkeen alaikäraja. Sen voi ottaa aikaisintaan 61-vuotiaana, mutta osittaisen vanhuuseläkkeen voi aloittaa myös myöhemmin.

Kyselyssä seitsemän prosenttia vastaajista kertoi kiinnostuksestaan osittaisen vanhuuseläkkeen käyttöön. Vajaa puolet vastaajista kertoi, ettei usko käyttävänsä mahdollisuutta osittaiseen vanhuuseläkkeeseen. Epävarmojen osuus oli suuri; lähes puolet ei osannut kertoa näkemystään. Epävarmuudesta kertoo myös se, että esimerkiksi ikäarvion osittaisen vanhuuseläkkeen aloittamisesta antoi kolmannes kyselyyn osallistuneista ja yli puolet vastaajista kertoi aikeistaan työskennellä osittaisen vanhuuseläkkeen ohella.

Keskimääräistä kiinnostuneempia osittaisen vanhuuseläkkeen käytöstä olivat naiset, nuoremmat vastaajat sekä ne, jotka eivät uskoneet jaksavansa työskennellä eläkeikänsä saakka. Julkisen sektorin työntekijät puolestaan olivat keskimääräistä vähemmän kiinnostuneita osittaisen vanhuuseläkkeen käyttöön.

Suurin osa osittaisen vanhuuseläkkeen aloitusaikaan vastanneista, lähes yhdeksän kymmenestä, arvioi ottavansa osittaisen vanhuuseläkkeen varhennettuna eli ennen oman ikäluokansa eläkeikää. Pidemmät varhennukset näyttävät olevan lyhyitä suosittumia.

Lähes puolet arvioi ottavansa osittaisen vanhuuseläkkeen vähintään kaksi vuotta ennen ikäluokan alaikärajaa.

Osittaisen vanhuuseläkkeen on voinut saada vuoden 2017 helmikuusta saakka. Heinäkuun loppuun mennessä sen on aloittanut 7 600 henkilöä. Jos osittaista vanhuuseläkettä haetaan myös loppuvuonna samaa tahtia, vuoden 2017 aikana sen aloittaa arviolta noin viisi prosenttia siihen oikeutetuista henkilöistä (Kannisto 2017). Tähän lukuun verrattuna kyselyssä esiin tullut kiinnostus osittaiseen vanhuuseläkkeeseen asettuu samaan suuruusluokkaan.

Kolmannes on kiinnostunut eläkkeen ohella työskentelystä

Yksi eläkkeelle siirtymisen joustavuuteen liittyvä tekijä on työskentelyn vähentäminen tai lopettaminen, tai toisaalta sen jatkaminen vielä eläkkeen ohella. Kokoaikaisella vanhuuseläkkeellä olo ei estä työskentelyä. Osittainen vanhuuseläke pyrkii puolestaan tarjoamaan mahdollisuuden vähentää työntekoa jo ennen vanhuuseläkkeen alarajaa. Se ei kuitenkaan edellytä työskentelyn vähentämistä tai lopettamista, vaan halutessaan työskentelyä voi vapaasti jatkaa.

Kyselyyn vastanneiden kohdalla kokoaikaisen vanhuuseläkkeen ohella työskentely herätti huomattavaa kiinnostusta. Reilu kolmannes vastaajista harkitsi työskentelyä kokoaikaisen eläkkeen ohella. Satunnaiset työt olivat toivotumpia. Reilu kolmannes vastaajista kertoi pelkästään taloudellisten syiden olevan työskentelyn motivaationa, mutta osalla vastaajista työskentelyn taustalla olivat pääasiassa muut kuin taloudelliset syyt. Eläkeaikaisesta toimeentulostaan huolestuneiden taloudelliset syyt olivat perusteena eläkkeen ohella työskentelylle selvästi useammin.

Keskimääräistä useammin työskentelyä harkitsivat 60–62-vuotiaat vastaajat, korkeakoulututkinnon suorittaneet, yrittäjät sekä ne, jotka arvioivat eläkeaikaisen toimeentulonsa jäävän heikommaksi. Keskimääräistä harvemmin työskentelyä kokoaikaisen eläkkeen ohella puolestaan harkitsivat julkisen sektorin työntekijät, jaksamisestaan huolissaan olevat sekä ne, joiden puoliso ei ollut töissä.

Kiinnostus osittaisen vanhuuseläkkeen ohella työskentelyyn oli kaikkien vastaajien joukossa lähes samalla tasolla kuin kiinnostus työskennellä kokoaikaisella eläkkeellä. Vajaa kolmannes kaikista vastaajista arvioi, että osittaisen vanhuuseläkkeen ottaessaan jatkaisi työskentelyä koko- tai osa-aikaisesti. Sen sijaan niiden vastaajien kohdalla, jotka uskoivat ottavansa osittaisen vanhuuseläkkeen, kiinnostus työskentelyyn oli vielä yleisempää. Tässä joukossa lähes neljä viidestä ajatteli jatkavansa töissä osittaisen vanhuuseläkkeen ohella.

Keskimääräistä useammin osittaisen vanhuuseläkkeen ohella työskentelyä harkitsivat keskiasteen ja alimman korkea-asteen suorittaneet. Yrittäjät erottuivat ryhmänä, jossa työskentelyä osittaisen vanhuuseläkkeen ohella harkitaan selvästi muita ammattiryhmiä enemmän.

Kokoaikaisella vanhuuseläkkeellä olevista 63–68-vuotiaista noin kymmenen prosenttia työskenteli vuonna 2014 (Kannisto 2016). Tähän verrattuna kiinnostus kokoaikaisen eläk-

keen ohella työskentelyyn on mahdollisesti lisääntymässä eläkeikää lähestyvien ikäluokkien kohdalla. Myös osittaisen vanhuuseläkkeen ottaneilla työskentely eläkkeen ohella on osoittautunut yleiseksi. Osittaisen vanhuuseläkkeen alkuvuonna aloittaneista työssäkäyvistä 60 prosenttia on jatkanut työskentelyä entiseen malliin ja 30 prosenttia on vähentänyt työskentelyä (Eläketurvakeskus 2017).

Lähteet

Eläketurvakeskus (2017) Osittainen vanhuuseläke. Eläketurvakeskuksen kysely 2017. <https://www.slideshare.net/Elaketurvakeskus/elketurvakeskuksen-kyselyosittaisesta-vanhuuselkkeest>

Kannisto, J. (2016) Eläkkeellä ja työssä. Tilasto eläkeläisten työnteosta vuosina 2007–2014. Eläketurvakeskuksen tilastoja 09/2016: Helsinki.

Kannisto, J. (2017) Oven avaus: katsaus osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen valintoihin. Eläketurvakeskuksen tilastoja 09/2017: Helsinki.

Aineistotilaukset:

www.etk.fi › Julkaisut › Tutkimuksia › Eläkeikä nousee mutta joustot säilyvät: kyselytutkimus vuoden 2017 eläkeuudistuksesta ja työssäjatkamisaikeista
tai aineistotilaukset@etk.fi

ISBN 978-951-691-273-1 (nid.)

ISBN 978-951-691-274-8 (PDF)

ISSN 1236-3049 (painettu)

ISSN 1798-7482 (verkkajulkaisu)

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Eläketurvakeskus
00065 ELÄKETURVAKESKUS
Puhelin 029 411 20
Faksi 09 148 1172

Pensionsskyddscentralen
00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN
Telefon 029 411 20
Fax 09 148 1172

Finnish Centre for Pensions
FI-00065 Eläketurvakeskus Finland
Phone +358 29 411 20
Fax +358 9 148 1172

www.etk.fi
› julkaisut